Verslag van de Opbouw van de Weerter Toren 1887-1889

Enige jaren geleden verscheen in dit tijdschrift[1] een uitvoerig artikel over de bouwgeschiedenis van de St. Martinuskerk en -toren van Weert. In dat artikel werd in 't kort ook de 2e bouwfase van de toren behandeld, n.l. de opbouw van deze 47 m hoge toren tot meer dan 100 m door deken Custers van Weert, architekt Kayser uit Venlo en Mgr. Rutten, deken van Maastricht. Aan het bestaande metselwerk van 30 m hoogte werd 20 m bijgevoegd, welk werk in oktober 1887 gereed kwam. Daarop werd tussen 4 hoekpinakels een hoge houten spits van 40 m aangebracht, waarboven een enorm kruis van 17,80 m prijkte. 't Gehele werk kwam in 1889 gereed.

Het verloop van deze bouw is in 1891 tot in details door deken Johannes Godefridus Custers in een kroniekboek[2] van de parochie vastgelegd. Dit verslag bevat zoveel interessante bijzonderheden over deze bouw, over de samenwerking en ook het verschil van inzicht tussen Custers, Kayser en Rutten en vooral ook over de zorgen en angsten van deken Custers tijdens de uitvoering der werkzaamheden, dat wij de geïnteresseerden dit eenvoudig geschreven en onopgesmukte relaas niet willen onthouden.

Allereerst enige gegevens betreffende de persoon van deken Custers. Johannes Godefridus Custers werd 10 maart 1824 geboren te Sittard-Ophoven. Na zijn priesterwijding in augustus 1848 door Mgr. Paredis was hij enige jaren leraar aan het R.K. Gymnasium in Venlo. Toen dit instituut in 1852 werd opgeheven werd hij aangesteld als leraar aan het Klein-Seminarie van Rolduc. Van 1856 tot 1864 doceerde hij daar vervolgens wijsbegeerte om dan benoemd te worden tot theologie-professor aan het Groot-Seminarie van Roermond. In 1881 werd hij kanunnik van het kathedraal kapittel en in 1883 volgde de benoeming tot pastoor-deken van Weert. Hij maakte zich bijzonder verdienstelijk voor de restauratie van de St. Martinuskerk van Weert en voor de verfraaiing van het interieur, daartoe vooral gestimuleerd door zijn vriend Mgr. Rutten, deken van Maastricht, bekend om zijn kunstzin en de voornaamste adviseur van het toenmalig kerkbestuur van Weert. Bij zijn 50-jarig priesterjubileum in 1898 bracht heel Weert zijn „bouwpastoor" een grootse hulde. Ook van andere zijden werden bij die gelegenheid zijn vele verdiensten erkend door zijn benoeming tot Ere-ka-

Afb. 1 De St. Martinustoren vlak vòòr de aanvang der werkzaamheden in 1887.

nunnik van Luik, Geheim Kamerheer van de Paus en Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Hij overleed 10 april 1904, enkele maanden na zijn emeritaat in 1903.

Als pastoor-deken van Weert hield hij een uitvoerig verslag bij van al zijn werkzaamheden niet alleen op geestelijk gebied maar ook op bouwkundig terrein. Zijn kroniek over de afbouw van de toren heeft hij ingedeeld in 3 hoofdstukken, nl.. eerst de verhoging van het metselwerk in 1887, vervolgens de verhoging van de houten spits en het maken van het kruis in 1889 en tenslotte de plaatsing van het kruis op deze hoge spits.

Verhooging van de Toren. Metselwerk 1887

"Hoe kwam ik aan het gedacht? Kaiser en Rutten hadden mij gesproken met lof van de profils. Ik weet niet, zei Rutten, hoe die man in1500[3] aan die schoone vormen is gekomen. Ik zag niet veel schoons eraan. Op zekeren dag zei mij Hafmans, Directeur van Roermonds College: Gij moet den toren opbouwen. Dat hebben sedert 400 jaren alle Weertenaren gewenscht. Dat kost niet veel. Dat woord bracht mij aan het mijmeren en het cijferen: mij docht zowat 7500 gl. metselwerk: item 7500 fl. spits. Dit zei ik later eens bij toeval aan Kaiser, die

mij gelijk gaf. Ik zal eens een plan maken, zei hij, Ik zeg: ja, maar op Uw rekening.

Het metselwerk, 17 m. hoog, was begroot op fl. 10.000,— maar buiten mijn weten hebben Lempens[4] en Kaiser drie meter bijgevoegd, dus 20 m. en kostte daarom zoowat fl. 14.000,—.

De Savonniere[5] wegens vracht 17 gl. per cub. meter per spoor, baarde mij veel zorg. Ik schreef naar Antwerpen, Brussel, Roermond etc. maar tevergeefsch. Toen riep ik onze schipper Kampers en zei: haal mij 75 meter Savonniere in Bar Le Duc, ik geef U 1000 fr. Ik kan niet, zei hij, maar een vriend schipper in Luik zal het doen voor 1150 fr. zei hij na zijne terugkomst. Hij vertrok, maar voor de kanalen van Frankrijk was zijn schip te breed. Ik hoorde niets meer, schreef naar den koopman Henri Brasseur in Bar LeDuc, die antwoordde: je cherche moi-même un vaisseau. Ik werd zeer ongerust, want alles was gereed om te bouwen en de steen moest nog bewerkt worden. Het was reeds April. Eindelijk op 27 april kwam menmij zeggen: Het schip is hier. Henri Brasseur had 103 cub. meter gezonden voor 1400 fr. vracht, 25 voor zijn rekening. Hij gaf er mij later 3 cadeau: met het oog op de te vernieuwen vensters kocht ik bij tot 97 meters (zes kocht Jos Lempens). De vracht koste mij nu maar ±10 fr. in plaats van 17 gulden per cubiek meter. Daarop profiteerde ik 2500 fr. De steenen kostten 36 fr. op de plaats. Het ophalen der (4 of 5000 kilo) zware steenen uit het schip met een dun koordje gaf mij gedurende 8 dagen schrik en angst. Viel een steen, dan waren steenen en schip naar de maan en kon ik alles betalen en niet bouwen.
De brikken 35000 kocht ik in Reckheim à 15 fr. de 1000, maar die schurk vroeg later meer (16 fr) en leeverde ook nog veel bleeke. De kalk kocht ik meestal in Luik à 75 fr. de wagon.

Door tusschenkomst van Kaiser liet mij de aannemer Koppens van Venlo eene nieuw rondgaande ketting zoo genaamde Jacobsladder maken, die ik huurde à 120 fl. (dat was meer dan zij kostte). Daardoor konden wij boven aan 6, 7 of 8 metselaars kalk en brikken leveren. Gelukkig! Met de gewoone middelen waren wij in één zomer niet klaar gekomen. Daarenbuiten was de zomer zeer droog. De boeren verlangden regen: velen zeiden: de deken bidt voor droog weer. Toen in de zomer 1889 bij het bouwen van de spits weer zeer droog was, meenden zij zeker, dat ik de schuld ervan was. Men moest den deken met den toren verjagen, zeiden zij.

Jean Lempens, de oudste der drie broers, beste mensch, bestierde de werkzaamheden. Alles ging

zeer goed. Vier man stonden boven te draaien aan de Jacobsladder, ±80 bakken met brik en kalk klommen bestendig op en af. Ieder bak bleef bijna een kwartier op reis.

Eens hadden wij bijna een schrikkelijk ongeluk. De 3 of 4 werklui onder gingen smorgens 8 uur naar buiten om de brikken nat te maken. Zij vergaten aan het koordje te trekken dat boven deed schellen. De lui boven bleven draaien en ziet een ledige bak die afkwam bleef gespannen tegen de wals of cylinder en het zware machine, van beide kanten met enorme steenen geladen, ging naar boven tot halfweg den toren, toen zij het merkten. Het is onbegrijpelijk, dat die enorme ballast van steenen van beide kanten bij toeval juist even zwaar zijnde, niet gevallen zijn. Ik liep erheen, schrikte geweldig, waarschuwde de lui in de kerk dat er iets vallen zou, een groot geraas zou komen, maar geen ongeluk kon gebeuren. Zij moesten dus niet schrikken. Ik ging zacht naar de sacristie maar liep als een wind buitenom weer naar het portaal . . . en zie . . . men had langzaam teruggedraaid . . . en alles Gode zij dank was weer op zijn plaats.

Een tweede ongeval kwam een paar weken later. De stelling boven (zij was binnen den toren) waarop kalk, brikken, ±14 werklui en vooral het enorme draai-machine der Jacobsladder, zakte op eens een halven meter . . . allen schrikten en namen de vlugt . . . ik beval de stelling zóó te versterken, dat een ongeluk onmogelijk werd. De helft van het metselwerk werd ingevoegd bij het opbouwen, maar omdat het in de winter toch zou uitvriezen liet ik het overige eerst invoegen in 1890. Op het einde van october 1887 was het metselwerk klaar. De vier pinakels (9 meter hoog) met cement (gelukkig) gebouwd, waren nog omgeven de 2 boven de kerk ieder met twee stellingen: de derde de bovenste stelling was zaterdagavond vóór den laatsten zondag van oktober met veel moeiten afgebroken. Ik was erbij: toen het duister werd, verzocht ik nog gelukkig tusschen de twee torentjes boven de kerk te plaatsen de ijzeren stang onder den deksteen der ballustrade om die torentjes even-als de anderen te verbinden. Dat gebeurde en gelukkig . . . want den volgenden zondag kwam EEN STORM zoo verschrikkelijk als er ooit een was. Na de hoogmis en 11 uren mis joegen de menschen om op straat: eenigen kreegen een ongeluk en moesten naar huis gedragen worden. De planken van gemelde stellingen om de pinakles werden met geweld losgerukt en joegen op de Korenmarkt op de daken der bijstaande huizen en eenigen over die

huizen in den tuin van den organist Schaeken (kerkhuis). Ik ging naar de 11 uren mis, verzocht de menschen om te bidden en zei dat als de storm aanhield er geen vespers of lof zou zijn. Wegens het gehuil van den wind kon ik het op het koor niet uithouden van schrik. Ik ging in de sacristie met uitgestrekte armen bidden. De pinacles vers gebouwd konden ieder oogenblik vallen en veele menschen dooden. De uiterst gebrekkige vensters konden ieder oogenblik inwaaien . . . ik gevoelde mijne verantwoordelijkheid . . ., het optrekken der toren was ja niet noodzakelijk geweest. Ook zei ik herhaaldelijk: had ik toch niet begonnen! Ik was buiten mij zelven maar ook gelukkig toen eindelijk de menschen uit de kerk waren. Vespers waren er niet. Te zes uren moest de Pater de laatste preek der novene houden . . . de wind was nog hevig ofschoon verminderd. Wij durfden de kerkdeur niet openen . . . veele menschen stonden ervoor . . . een tiental meisjes kwamen mij op de pastorie preek vragen . . . wij gaven toe . . . gelukkig liep alles af.

De kosten van het metselwerk waren door architekt Kaiser geschat op ±10000 gld maar buiten mij om bracht men het bijgevoegd metselwerk van 17 op 20 meter – het kostte ongeveer 14000 gld.

De torenspits 1889 begin 15 April

Dat werk kostte mij veel zorg en veel schrik. Dank zij aan het gebed vooral der Brigittinessen en anderen is alles goed zonder enig ongeluk afgeloopen. De Eerw. Abdis zei mij: Wees gerust: wij bidden dat het werk goed moge uitvallen, zonder ongelukken en moge betaald worden. Gode zij dank, dat drievoudig gebed is thans (1891) verhoord. Kaiser had eerst geteekend eene gewoone spits met eene ijzeren ballustrade boven aan rondom de spits. Mijn vriend Rutten vond het te monotone en verzocht mij een jaar te wachten ten einde eene betere kon gevonden worden. Na eenige maanden boden zij mij aan (Rutten en Kaiser) het plan der thans bestaande. Dat beviel mij zeer. Zij is geheel volgens stijl, zei Rutten; de vormen zijn ontleend niet aan kerktorens maar aan torentjes van kasteelen en stadhuizen . . . van die tijd. In oude boeken zijn ze met de loupe gevonden.

HOUT. Kaiser en Rutten rieden mij aan NOORDSCHE dennen, dat is bijna zoo goed als eiken zeiden zij. Maar al mijn parochianen en kerkmeesters verzetten er zich tegen. In den zomer 88 hield ik in mijn zaal de aanbesteding met dubbelen inschrijving (hoeveel voor eiken hoeveel voor dennen). Er waren 12 inschrijvers: de vijf hoogsten vroegen ±13000 gld. Op één na de laagste (Adriaens molenmeester Weert) vroeg 8888 voor dennenhout, 9999 voor eiken.

Kampers de laagste (gelukkig een deftig en eerlijk Weertenaar) schreef: 9440 voor eiken (zonder kruis) en 1200 gld minder voor dennen. Drie weken vroeger had ik hem verzocht ook in te schrijven. De kerkmeesters die ik er bij geroepen had, gunden het hem zeer gaarne maar stelden tot voorwaarde: het eiken hout moet ongelooid, dat is in den winter gekapt zijn. Zulk hout is oneindig beter. Kampers en Mertens timmerman meede-aannemer reisden overal rond om het hout te vinden en na veel moeiten kochten zij het in de bosschen van Mej. de Gravin Villain te Leuth en lieten het daar in de winter zagen. Al de zware stukken zijn dan ook ongelooid.

In dien zomer 1888 18 juni had ik het groot genoegen den beroemden Dr. Schaepman met zijn vriend onzen representant Clercx van Blerick hier te hebben. In den zaal van het College hield hij ten gunste van den toren een heerlijke lezing (over politiek). Ik kreeg ±150 gld. Van Roermond kwamen de kanunnik Hoefnagels, groot-vicaris Mgr Rutten, deken van Maastricht, Everts, directeur van Rolduc, Mevr. Michiels enz. . . .

Het hout werd voorbereid aan het huis van Mertens buiten de brug digt bij Hushoven. Jean Kampers zoon van den aannemer en Mertens meedeaannemer leidden de werkzaamheden. Zij hadden slechts bij zich den geheelen zomer 3 knechts, waarvan de voornaamste was Jean Koppen, die met Jean Kampers al de gevaren trotseerde. De aannemers hadden het leien-dekken aangeboden aan onze twee broers Peer en Bert Koppens, maar zij waren te oud (7 of 68 jaar). Zij wilden niet. Het werd verricht door een leiendekker uit Helden met zijne twee flinke zonen. Ik schrikte als ik hen over een smal plankje langs den tooren zag loopen: ik bood hun aan dagelijks 30 centen als zij zich wilden vastbinden – dat was bijna niet doenlijk maar het hielp toch veel . . . want de twee zonen lieten vader niet naar boven komen als hij te veel gedronken had, wat nogal voorkwam. Toen in Augustus of September het dekken moest onderbroken worden, ging de vader werken op een huis te Swalmen, viel af en brak een been. Hij genas en kwam per spoor en dan op twee krukken den toren bezien. Savonds echter moest men hem per rijtuig aan het station brengen.

Het werk liep voorspoedig en gunstig af onder

Afb. 2 De St. Martinustoren vòòr de stormramp van november 1940.

zeer goed weer, maar het KRUIS! Het kruis was mijn kruis.

Het werd mij aangeboden door de familie Waelbers van Weert, vooral door Betje en haar broer Pastoor te Keer en hun halfbroer Heinrich Waelbers kunstsmid te Crefeld, die het zou maken. Toen echter bij het faillissement van notaris Clerx Betje 1800 gld en de pastoor 700 gld verloren, wilde ik de nog overige helft (±4 à 500 gld) van hen niet meer hebben.

Heinrich Waelbers is een waar kunstenaar: hij had de beelden van Keyser Wilhelm en van den Paus Leo XIII in ijzer uitgeslagen. Dit werk werd door iedereen bewonderd. Hij maakte volgens plan Kaiser uit zweedsch ijzer, dat zwaar buigzaam en onbreekbaar is (zegt men). Toen het klaar was stelde hij het op te Crefeld. Het bestond uit a) onderdeel tot boven den 2e appel b) stam met bovendeel c) 8 zware latten die de peer vormen, opschieten en de stam van het kruis omvatten. Die peer is juist 2 meter 40 cm breed.

Het kruis hoog 17.80 meter, waarvan ±1½ meter maar de toren ingaat. Om het op te rigten te Crefeld op de grond, zei hij, moest hij een steiger maken van 100 mark. Ik dacht hoe zal men het dan op het punt van den toren kunnen oprigten? Toen ik het te Crefeld boven de huizen zag uitsteken verschrok ik en dacht in mijn eigen: dat laat ik niet plaatsen. Het woog 2800 kilo's en wegens aangebrachte versterking meer dan 3000 kilo's. Toen het aankwam

liet ik het plaatsen bij de broers De Groot-smederij tegenover de kerk.

Ik zond aan vriend Rutten het plan en schreef dat ik het niet durfde te laten plaatsen; hij was het met mij eens en schreef: de peer en 1 meter boven te laten wegvallen. Ik verzocht den architekt Kaijser om hier te komen en het zoo in te korten. Hij kwam met Waelbers (de maker) en beiden beproefden het uittersten om mij over te halen en het zoo te laten. Ik zei, dat ik nooit geen rust meer zou hebben in Weert en ik liever mijn demissie zou geven. Ik beriep mij op Mgr. Rutten, leermeester van Kaiser. Daarom ging Kaiser onmiddellijk naar Maastricht, haalde Rutten over en toen deze den volgenden dag bij mij kwam te Roermond in het kapittel, zei hij mij: ik had de constructie niet begrepen: het is sterk, laat het maar plaatsen. Ik aarzelde en besloot van het dunste bovendeel van de stam $1\frac{1}{2}$ meter te laten wegnemen om das Schwenken te beletten. Ik verzocht Waelbers dit te komen doen, maar hij schreef aan Kaiser, die hem antwoordde: niet toegeven. Waelbers kwam, fopte mij, zeggende: dat kan niet, dan wordt het nooit meer regt: maar laat dat dun bovendeel versterken. De Groot deed dit en zoo werd het geplaatst. Toen Kaiser kwam zei hij: nu hebt gij het gansch bedorven: als het kruis breekt, breekt het onder 1 meter boven den appel. Daarop liet ik nog het geheele onderdeel van de stam met 4 stevige ijzeren platen of latten omkleden. Dat was geen klein werk daarboven. Gelukkig, dat Jean Kampers, nu schipper, vroeger drie jaren smid was geweest. Wel 14 dagen werkte Jean met zijn knecht Jean Koppen aan dat versterken. Dagelijks klom ieder van hen 6 of 8 maal op en af over den onderappel, die juist 1 meter doorsnee heeft. Het was niet om aan te zien. Geheel Weert keek ernaar.

Het plaatsen van het kruis 3 september

Hoe men dat enorme kruis heeft kunnen plaatsen, is mij nog een geheim. Men moest vooreerst op het punt van den toren een zeer sterke stellagie bouwen, 2. daarop een tjalk (dieper en hooger dan het kruis $\pm$ 25 meter) oprigten. Men moest daarop twee boomen met ijzeren ringen op elkaar smeden. Die tjalk moest sterk en dik genoeg zijn om den last van het kruis te dragen, 3. dien tjalk moest men recht houden. Dat was mij onbegrijpelijk. Op den grond doet men dit met vier lange touwen, die men aan boomen of huizen vastmaakt. Maar daarboven in de lucht 110 meter hoog? Onze twee lui die nooit geen tooren gebouwd hadden, staken daarom vier lange (8 of 9 meter) houten uit de stellagie naar de vier wereldhoeken. Over de uiteinden dier vier houten brachten zij de vier touwen aan den top van den tjalk gebonden en dan weer onder die houten naar den toren in om ze stevig te binden. Het ophalen was uiterst gevaarlijk. Smorgens 3 september om 7 uur begon men er aan. Eene dubbele touw (230 meter lang) kwam van den catarol aan het toppunt van den tjalk gevestigd naar onder. Men maakte het zware onderdeel van het kruis daaraan vast. Men moest het eerst trekken tot over het staketsel (door de deur gong het niet in). De touwen mochten niet tegen malkaar komen en daarom mocht het kruis niet draaien. Met twee koorden hield men het vast. Om het van de muur en van de leien af te houden, stak men een lang hout met een rol uit voor de hoofdtouw. Dat hout plaatste men telkens hooger. Men ging voorzichtig en zeer langzaam vooruit. Des middags (vanaf 7 uur) was men gekomen omtrent aan de spits. Toen kwamen de beide aannemers de oude Kampers en Mertens bij mij. Zij waren vol schrik. Kampers zei mij: het kruis kan vallen, 2 of 3000 gld schade doen aan de kerk: gij moet mij ontslaan van schadevergoeding; ik riskeer, zei hij, het leven van mijn zoon, gij moet ook wat doen. Daardoor werd ik nog veel banger als ik was. Des avonds liet men het rusten op den koepel . . . De volgende dag juist 8 uur liet men het eindelijk zakken in den koningsstijl. Daarna plaatste men de 8 latten van de peer en eindelijk met veel moeite en gevaar daartusschen de stam van het kruis. Toen Jean Kampers de haan op zijn pin zette hoorde men overal de jongens kraaien.

Gode zij dank. Aan de gedane H.H. Missen en het gebed der religieusen en vele anderen schrijft iedereen in de stad toe, dat bij zulk monsterwerk geen enkel ongeluk plaats had.

Enige weken later had ik nog een bange nacht. De haan draaide niet: men had zijn pin geverfd. Kaiser hier komende, zei: dat is gevaarlijk: daardoor is mij in St. Pieter het kruis omgeslagen. Ik verzocht dadelijk Mertens om het te veranderen. Hij zei, dat kan nu niet . . . later met bliksemafleider. Juist in die nacht kwam een hevige storm. Wel tien maal ging ik uit en in bed, smeekte en bad St. Joseph enz. Des morgens was de haan gedraaid. Bij het plaatsen van den bliksemafleider zei mij Jean Kampers, dat als hij boven op was, het kruis nog eene beweeging van 80 cm had. Dat maakte mij ongerust. Ik herinnerde mij, dat de hevige stormen uit het Zuid-Westen komen en daarom liet ik

een trekker, een ijzeren stang (± 15 meter) aan dien kant vastmaken aan het toppunt van het kruis en lager aan den buitenkant van de peer 1 meter 20 af van den stam van het kruis. Dat belet het zwenken en wordt door iedereen beschouwd als den bliksemafleider, die ermee verbonden is. Dat gaf mij eindelijk veel gerustheid."

Tot zover het uitvoerig relaas van deken Custers. Vervolgens geeft hij dan nog een verslag van enkele andere restauratiewerkzaamheden om te besluiten met de volgende goede raad aan anderen: „Tot nut van mijne opvolgers wil ik bemerken dat een pastoor, die eene kerk moet bouwen of herstellen, zich volstrekt niet moet verlaten noch op architect, noch op werkbaas enz. Hij moet zelf met de grootste zorg (vooral het praktische) alles onderzoeken, wikken en wegen, levendig voor de geest stellen. Had ik dit niet gedaan, dan hadden wij slechte banken, slechte sacristie, zeer kostbare vensters, eenen volgens mijn inzien niet genoeg sterken toren enz. Vooral moet de pastoor zorgen om ongelukken bij het werk te voorkoomen en daarom vooral het drinken beletten. Op zeer vele plaatsen had men ongelukken te betreuren, maar, Gode zij dank, hoe groot en menigvuldig de gevaren ook geweest zijn, heeft niemand geen ongeluk gekregen. Algemeen schrijft men dit toe aan het gebed, missen, novenen enz."

Uit het hele bouwverhaal komt men tot de conclusie, dat deken Custers op technisch gebied niet geheel en al een leek was. Dat zijn zorgen omtrent de zwaarte van het kruis niet ongegrond waren en dat hij zich hiertegen terecht hoewel tevergeefs verzet heeft, bleek enkele jaren later. Vanwege het dreigend instortingsgevaar bij stormen moest in 1906 op dringend advies van de rijksarchitekt Dr. P. J. Cuypers uit Roermond het kruis met ongeveer 7 m worden ingekort en moest ook het gewicht belangrijk worden verminderd door het verwijderen van verschillende ornamenten.[6] Toch behield de toren met spits en kruis nog een hoogte van ongeveer 97 meter totdat in de vroege morgen van 14 november 1940 een zware zuid-westerstorm de houten spits van zijn voetstuk rukte en totaal vernielde.

J. HENKENS

[1] „Bouwgeschiedenis van de St. Martinuskerk te Weert" in: Msg 1968, afl. 2.

[2] Inv.nr. 46 van het archief van de St. Martinusparochie.

[3] Met „die man in 1500" is bedoeld de bouwmeester van de oude toren. Men nam ten onrechte aan, dat de toren uit 1500 dateerde; in werkelijkheid is hij gebouwd in 1528/1529.

[4] Lempens was de Weerter aannemer van het metselwerk.

[5] Een speciale natuursteen.

[6] Inv. nr. 121 van het archief van de St. Martinusparochie.